

Шевченківський жовтень

Ведучий рубрики **Микола МАНЬКО**, директор Державного історико-культурного заповідника Острога

Шевченківські дні воєукраїнського календаря, як відомо, кожного року припадають на 9 – 10 березня і 22 травня. А для нашого Острога Шевченківським місяцем небезпідставно можна назвати й осінній жовтень.

2021 р. у ці жовтневі дні виповнюється 175 років із часу наукової подорожі **Тараса Шевченка** на Волинь і Поділля, під час якої він відвідав наше місто (деякі дослідники стверджують, що й двічі – удруге на зворотному шляху у Київ).

1845 – 1847 рр. поет працював у Київській археографічній комісії (офіційна назва – Тимчасова комісія для розбору давніх актів при Київському військовому, Подільському і Волинському генерал-губернаторі), де він виконував обов'язки художника і збирача фольклорно-етнографічних та історичних матеріалів. Ця робота була пов'язана з постійними відрядженнями по всіх губерніях Правобережної і Центральної України і непогано оплачувалася (половина жалування гімназійного вчителя з його щоденними уроками).

Одне з цих відряджень у Волинську та Подільську губернії було здійснено на підставі генерал-губернаторського розпорядження від 21 вересня 1846 р.

Точні адреси наукового відрядження в документі не зазначили, крім центрального пункту подорожі, – Почаєва та його Лаври, де перед Шевченком

були проставлені конкретні завдання замальовки пам'яток архітектури та краєвидів (ці твори були передані за призначенням у комісію і збереглися до наших днів). Але не встановлено достовірних фактів і дат перебування Шевченка в містах, містечках і селах Волині на його шляху. Відомо, що наприкінці вересня він відбув у губернське місто Поділля (Кам'янець-Подільський) і звідти через якийсь час виїхав в адміністративний центр Волині Житомир. 15 жовтня 1846 р. у Волинську духовну консисторію було передано лист-рекомендацію генерал-губернатора за рекомендаціями церковній владі сприяти Шевченку при виконанні його завдань. Але чи шлях Шевченка з Житомира на Почаїв пролягав головним трактом через Острого, достовірно не встановлено. Деякі автори припускають, що поет звернув із цього шляху, не доїжджаючи Корця та Острога,

і далі подорожував у Почаїв другорядними дорогами. У такому разі Шевченко відвідав Острого вже після виконання своїх почаївських завдань – на зворотному шляху через Житомир у Київ, перед тим побувавши у Кременці, Вишневці, Вербі, Дубні, можливо, і на полі битви під Берестечком. У першому варіанті Шевченко побував в Острозі двічі – перший раз не пізніше 20 жовтня (у цей день він вже був у Почаєві). Тоді вдруге – на зворотному шляху – він проїхдавав через Острого не пізніше 10 листопада (у цей день він вже був у Житомирі). Усе ж більшість авторів схиляється до першої версії, ще й підкреслюють, що пізня осінь не сприяла б його огляду острозьких пам'яток свідчення про що збереглися у повістях Кобзаря.

Очевидно, ініціатори відкриття пам'ятника Шевченку в Острозі орієнтувалися саме на жовтневу дату, адже це відбулося 20 жовтня (новим стилем) 1963 р., про що свідчить пам'ятна таблиця на монументі.

Напис, висічений на мармуровій дошці, засвідчує: «Тут знаходиться земля з могил великого сина українського народу **Тараса Григоровича Шевченка**. Привезена і закладена 20 жовтня 1963 року». Цей пам'ятник авторства Л. Бізюка не випадково розміщений у сквері на вулиці Академічній. З цього місяця, де тоді височіла Острозька Успенська церква (згоріла у пожежі 1889 р.), Шевченко оглядав Острозький замок. ■